

**KAS SOOLE- JA
EESNÄÄRMEVÄHKI ON VÕIMALIK
EESTIS VARAKULT AVASTADA
JA EDUKALT RAVIDA?**

Dr VAHUR VALVERE

Eesti Vähiliit

SA PERH Onkoloogia- ja hematoloogiakliinik

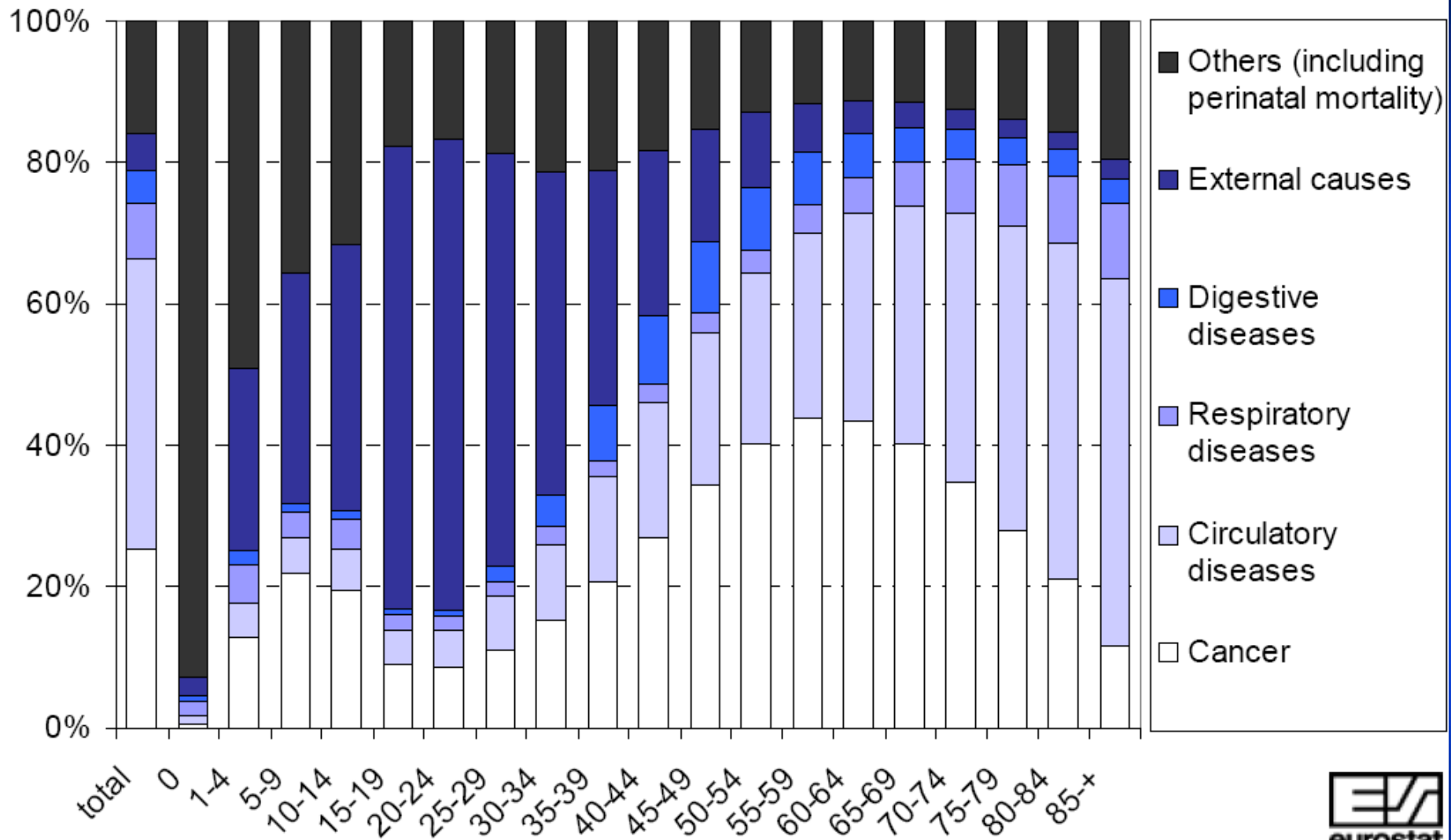
EESTI VÄHISTATISTIKA

EESTI VÄHISTATISTIKA

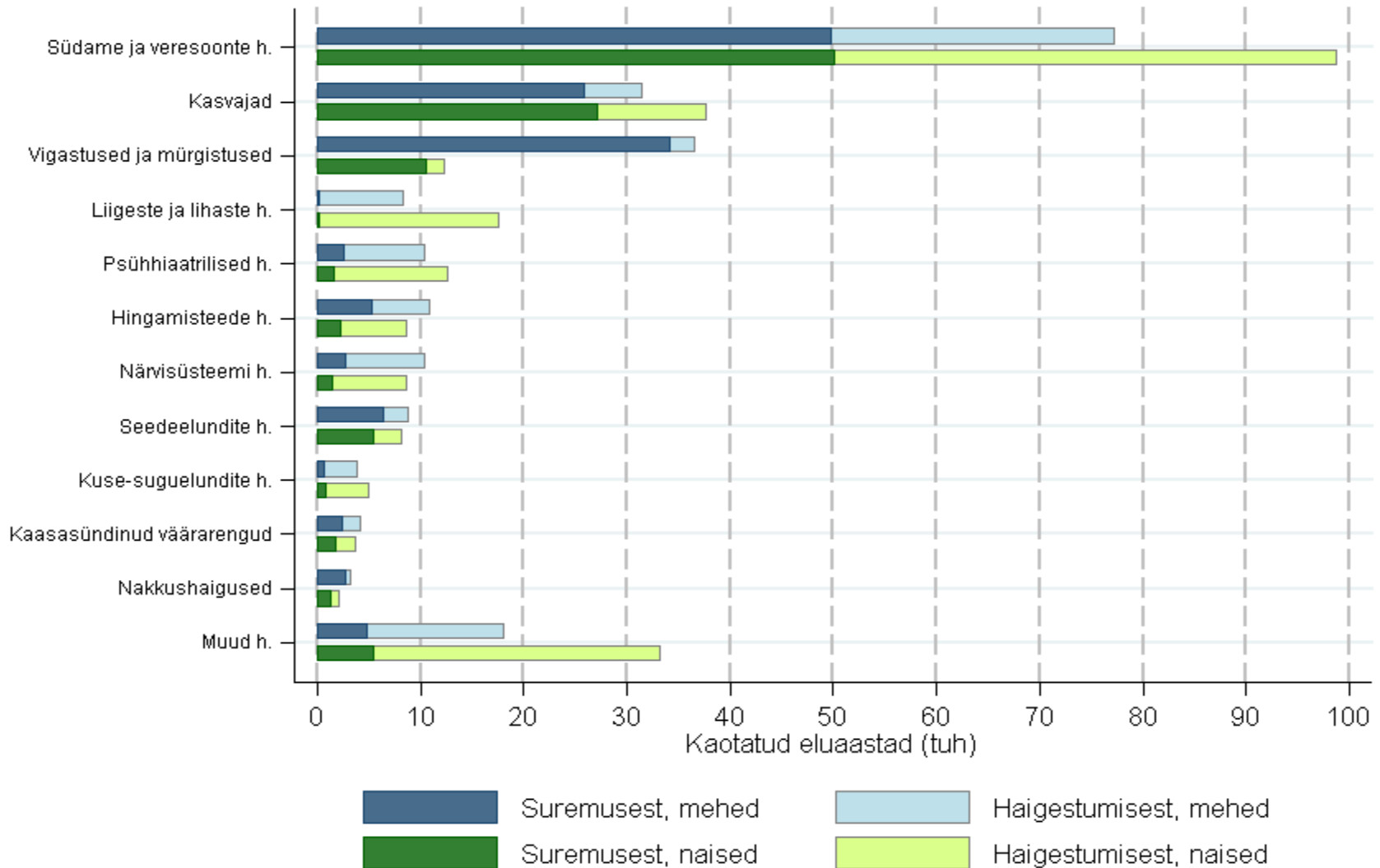
- Aastas > 7000 esmase vähijuhu (haigestumus tõusutendentsiga)
- Aastas sureb vähki ca 3600 inimest
- Elulemus tõusutendentsiga
- Vähilevimus – Eesti Vähiregistris registreeritud ca 47 000 vähipatsienti

VÄHK KUI SOTSIAALNE PROBLEEM

Major causes of death by age group, both sexes, 2003 – EU-25

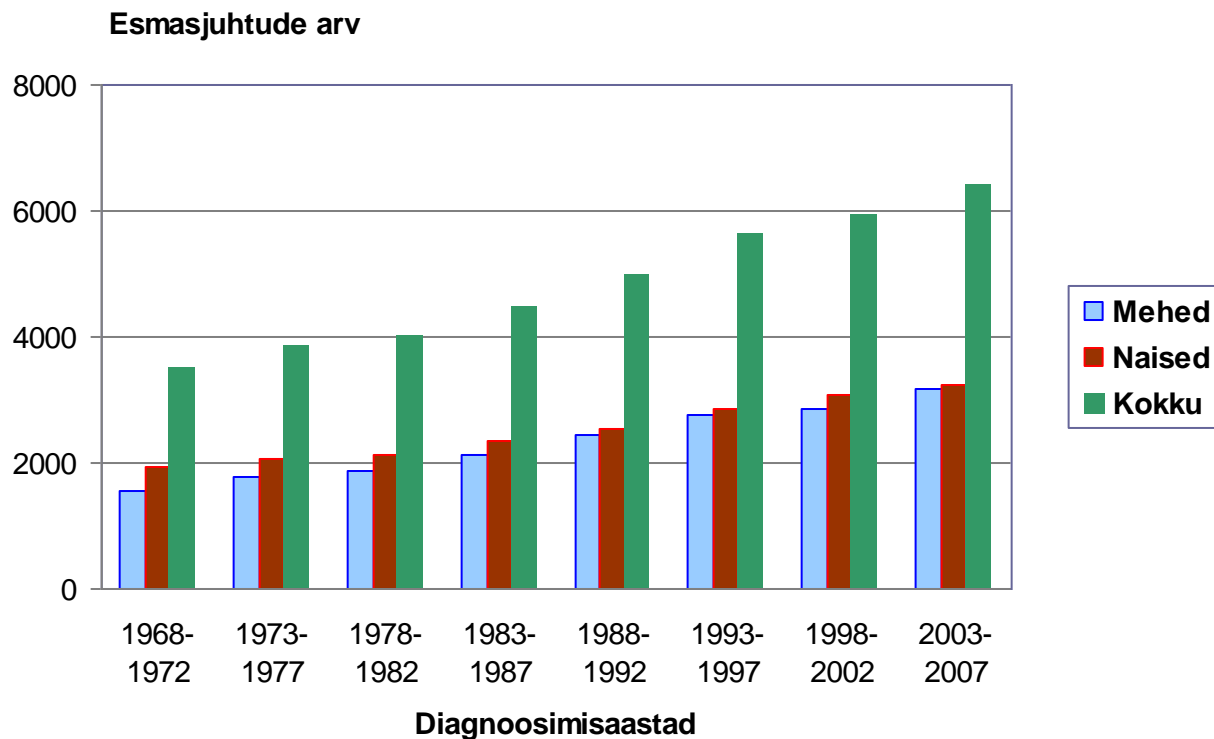

KAOTATUD ELUAASTAD

VÄHIHAIGESTUMUS JA VÄHISUREMUS EESTIS

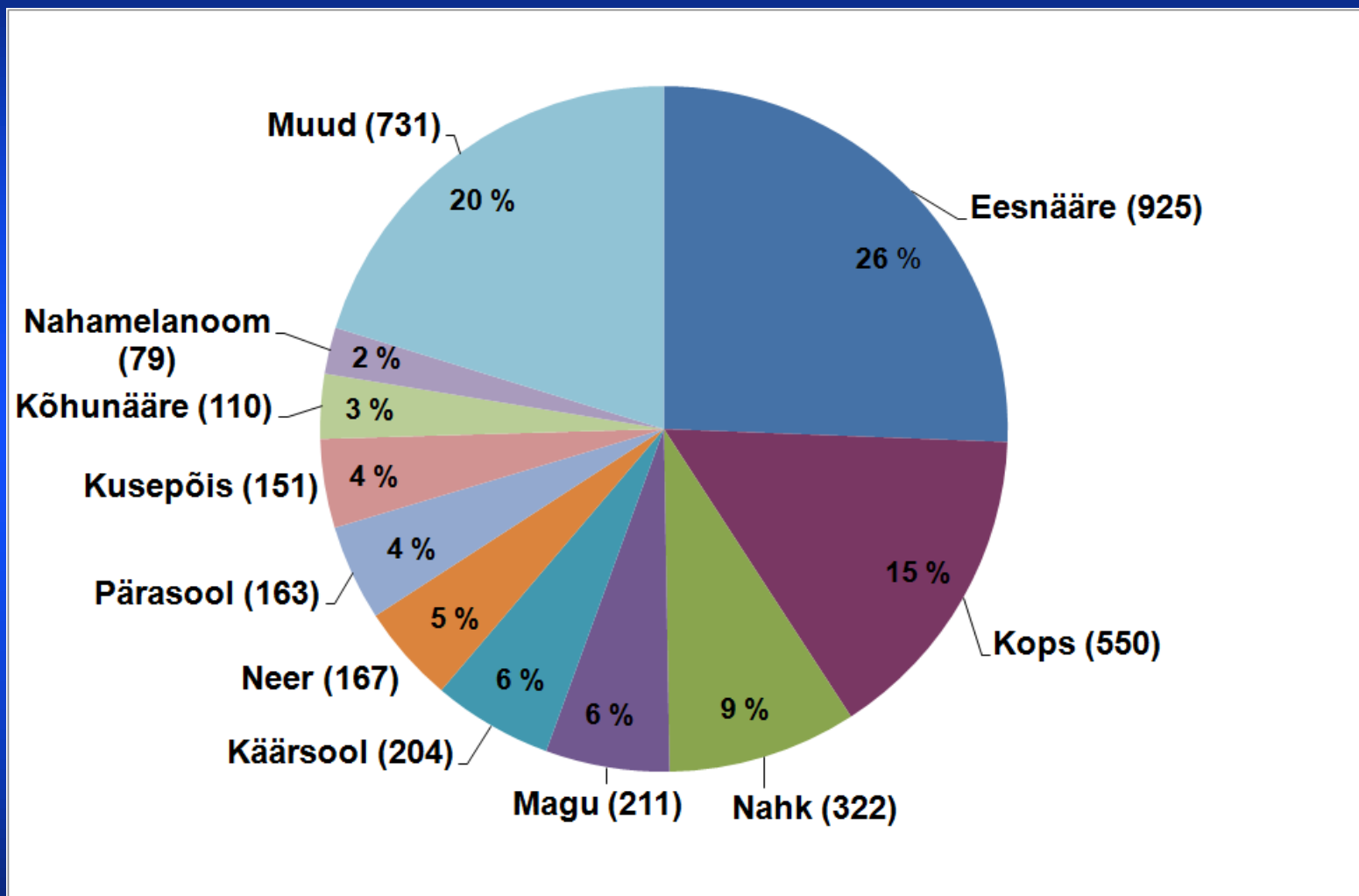
Esmasjuhtude arv Eestis 1968–2007

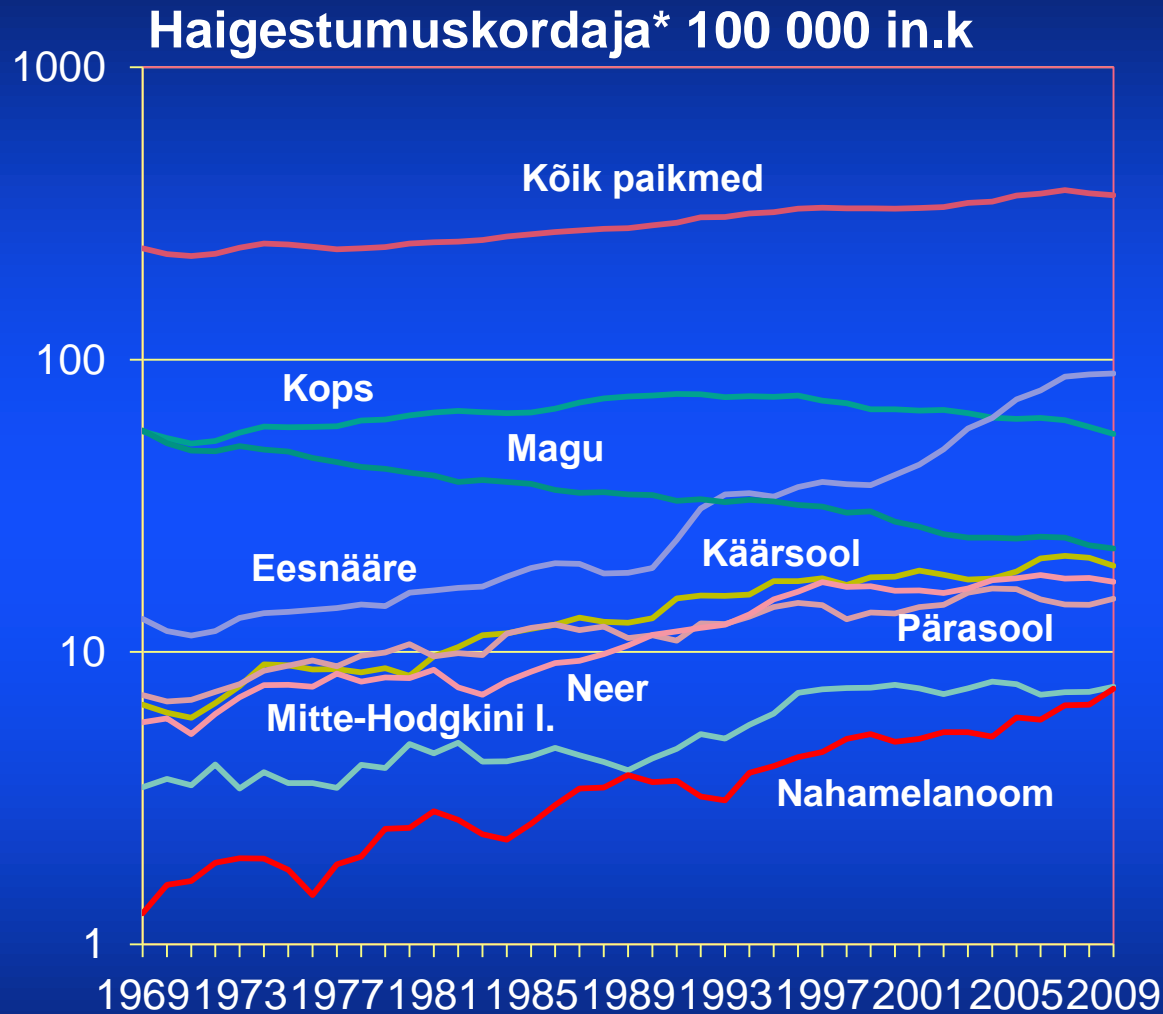
Vähi levijuhtud Eestis 2007-2009

Aasta	Mehed	Naised	Kokku
2007	15 676	27 842	43 518
2008	16 436	28 772	45 208
2009	17 296	29 601	46 897

Sagedamad vähipaikmed meestel Eestis 2009

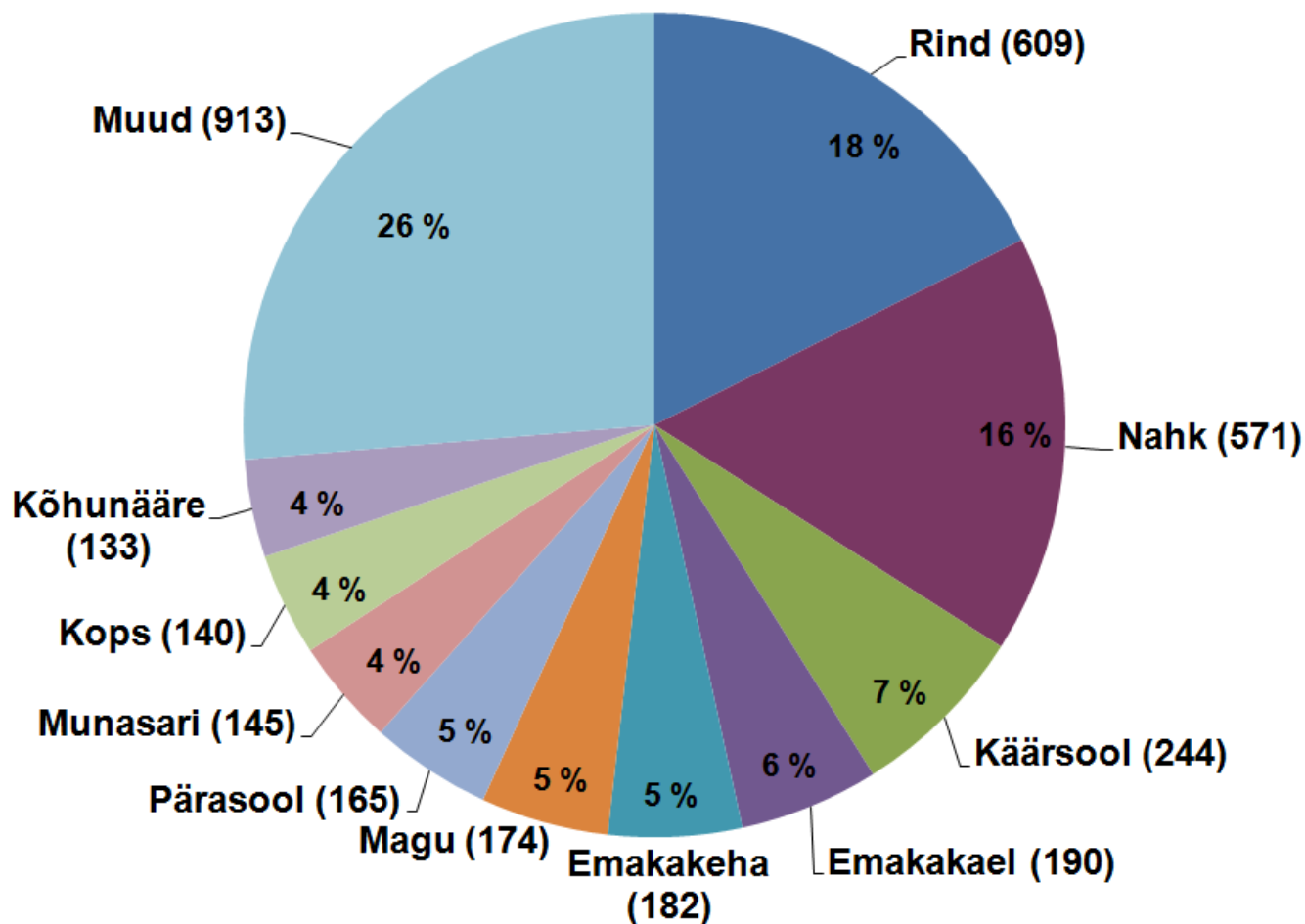
Vähihaigestumustrendid meestel Eestis 1969–2009

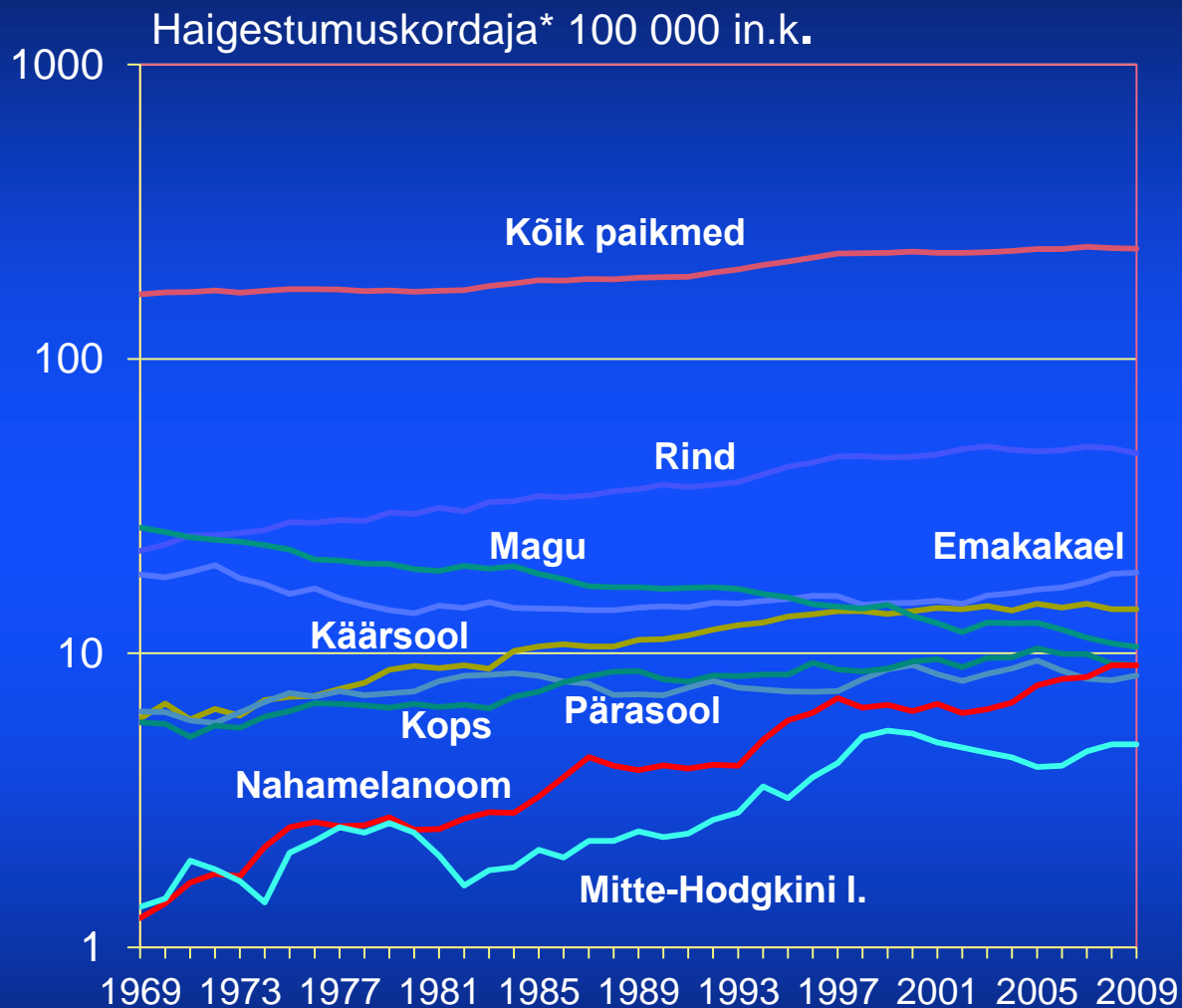
*Standarditud maailma standardrahvastiku alusel;
arvutatud kolme aasta libiseva keskmisena

Allikas: Vähiregister

Sagedamad vähipaikmed naistel eestis 2009

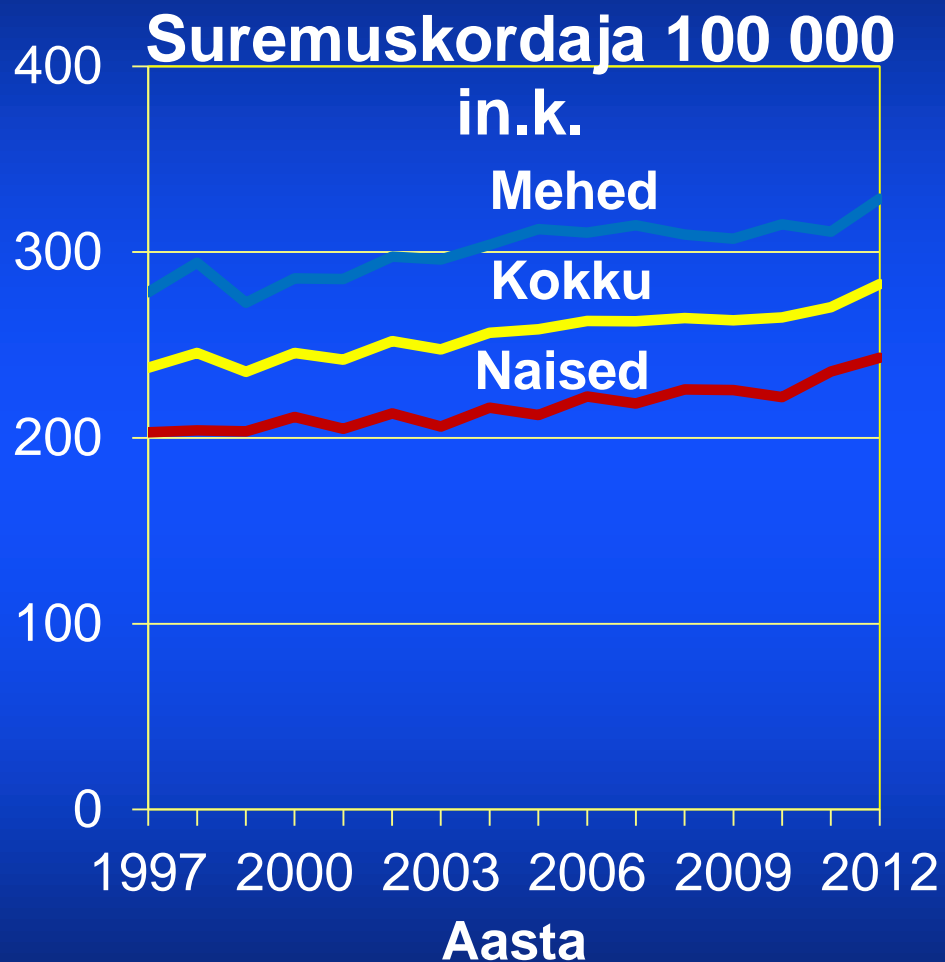
Vähihaigestumustrendid naistel Eestis 1969–2009

*Standarditud maailma standardrahvastiku alusel;
arvutatud kolme aasta libiseva keskmisena

Allikas: Vähiregister

Vähisuremus Eestis 1997-2012

Allikas: Surma põhjuste register

VÄHI TEKKEPÕHJUSED

VÄHI TEKKEPÕHJUSED (UICC 2008)

- Suitsetamine
- Alkohol
- Dieet, rasvumine ja füüsiline aktiivsus
(Ca 35-40%)
- -----
- Geneetiline eelsoodumus(ca 5-10%)
- Kroonilised infektsioonid
- Reproduktiivsed faktorid ja endogeensed hormoonid
- Eksogeensed hormoonid
- Ioniseeriv kiirgus
- Päevitamine ja UV kiirgus
- Elektromagnetkiirgus
- Töökeskkond
- Väliskeskkond
- Meditsiinilised ja jatogeensed põhjused

SUITSETAMINE

- Aktiivne suitsetamine
- Passiivne suitsetamine
- Suitsuvaba tubaka kasutamine

VÄHIVASTANE VÖITLUS

VÄHIVASTANE VÕITLUS

- Vähi primaarne preventatsioon
- Vähi sekundaarne preventatsioon(vähi sõeluuringud)
- Kasvajate diagnostika ja ravi
- Palliatiivne ravi

VÄHI SÕELUURINGUD

SÕELUURINGU TINGIMUSED

- Kasvajapaige on oluline terviseprobleem
- Peab eksisteerima antud kasvajapaikme efektiivne ravi
- Peab eksisteerima täpne, ohutu ja odav sõeltest
- Lisauuringud ja ravi peavad vajadusel olema koheselt kättesaadavad
- Sõeluuringuprogramm peab olema kuluefektiivne

VÄHI SÕELUURINGUD

- Emakakaelavähk
- Rinnavähk
- Kolorektaalvähk
- -----
- Eesnäärmevähk?
- Kopsuvähk?

For more information on the different ways you can be tested, call 1.800.227.2345 or visit www.cancer.org/NYNJ.

Launch of the European Partnership for Action Against Cancer

29.september, 2009, Brüssel

- Aastaks 2013 hõlmata Euroopa Liidus 100% elanikkonnast rinna-, emakakaelavähi ja kolorektaalvähi sõeluuringutega

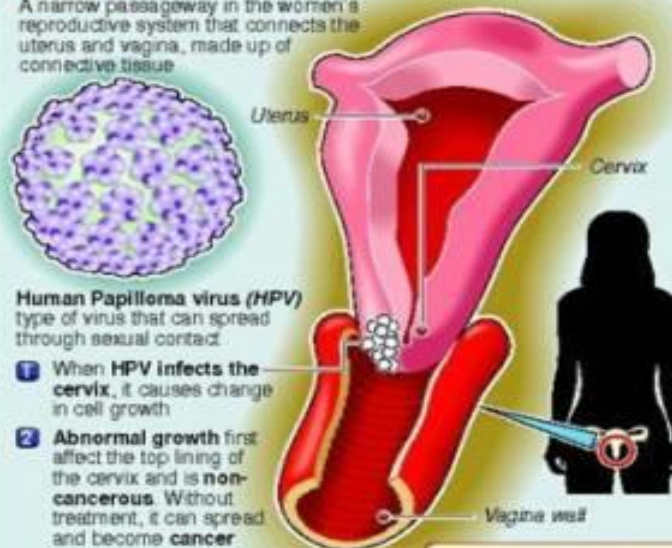
EMAKAKAELAVÄHI SKRIINING

- Eestis Pap-testil põhinev sõeluuring naistele vanuses 30-55(alustati 2003, kogu Eesti alates 2004)

Cervical cancer

The second most common cancer in women worldwide and leading cause of cancer-related death in women in underdeveloped countries

Cervix
A narrow passageway in the women's reproductive system that connects the uterus and vagina, made up of connective tissue

Human Papilloma virus (HPV)
type of virus that can spread through sexual contact

- 1 When HPV infects the cervix, it causes change in cell growth
- 2 Abnormal growth first affect the top lining of the cervix and is **non-cancerous**. Without treatment, it can spread and become **cancer**
- 3 **Cancer** invades the deeper layers of tissue in the cervix, vagina and uterus
It can spread even to the bladder and rectum, other body parts

Up to 90% of cervical cancers show evidence of HPV infection
493,000 new cases, 273,000 deaths from the disease*

Source: Cancerfacts.com/Medicine.net
*2002 000807 AFP

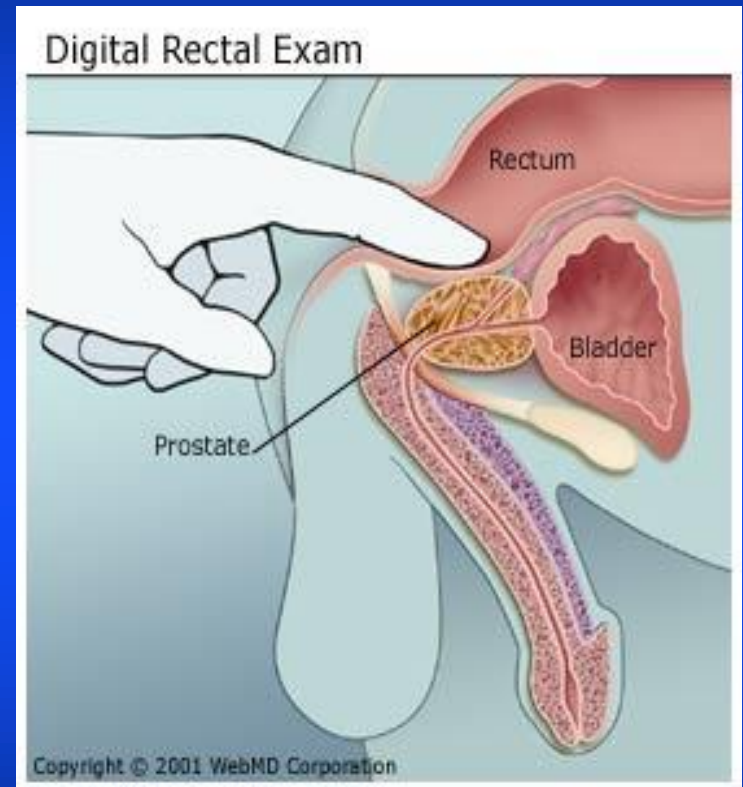
RINNAVÄHI SKRIINING

- Eestis mammograafiline sõeluuring naistele vanuses 50-62 (pilotprojekt 2000-2001, alates 2002 kogu Eesti)

EESNÄÄRMEVÄHI SKRIINING

- Eestis PSA-testil põhinev pilootprojekt Tallinnas Nõmme linnaosas meestel vanuses 50-70 aastatel 2008-2009 (Dr.Punab)

KÄÄR- JA PÄRASOOLEVÄHI SKRIINING

- Eestis käär- ja pärasoolevähi skriining hetkel puudub

KOPSUVÄHI SKRIINING

Berg, CD et al. *N Engl J Med.* 2011; 395-409

- Kopsuvähi KT-skriining suitsetajatel vähendab kopsuvähki suremuse riski 20% võrreldes kopsu röntgenuuringuga (randomiseeritud uuring >50 000 patsiendiga)

KÄÄR- JA PÄRASOOLEVÄHK

KÄÄR- JA PÄRASOOLEVÄHI ESINEMISSAGEDUS

MAAILM 10,9 miljon uut juhtu

- **Käär- ja pärasool - 1 023 000(3.kohal)**

EUROOPA 2,8 miljon uut juhtu

- **Käär- ja pärasool - 372 000(2.kohal)**

EESTI ca 7100 uut juhtu

- **Käär-ja pärasool - 776 (3.kohal)**

KÄÄR- JA PÄRASOOLEVÄHI RISKIFAKTORID

- **Geneetiline predispositsioon ehk vähk anamneesis**
- **Valed toitumusharjumused**
 - - Liigselt punast liha
 - - Liigselt valke
 - - Liigselt rasvu
 - - Kiudainetevaene söök
 - - Vähe juur- ja puuvilju
- **Vale elustiil**
 - - Madal füüsiline aktiivsus
 - - Suitsetamine
 - - Liigne alkoholi tarbimine
- **Polüübid sooles**
- **Soole spetsiifilised põletikud**
 -
- Ravimitest vähendavad kolorektaalvähi riski NSAID-de gruppi kuuluvad ravimid.

KÄÄRISOOLEVÄHI SAGEDASEMAD SÜMPTOMID

- Kõhupuhitused ja täistunne, eriti peale sööki, gaaside liikumise häired, iiveldus ja oksendamine
- Kõhulahtisused, mis vahelduvad kõhukinnisustega
- Vähesed, kuid püsivad valud kõhus
- Väsimus, nõrkus, "õhupuudus", töövõime langus koos "seletamatu" verevaegusega, näilise põhjuseta püsiv vähene (37,2-37,5 C) palavik
- Kõhus on tunda kasvaja
- Seletamatu kaalulangus ja isutus

PÄRASOOLEVÄHI SAGEDASEMAD SÜMPTOMID

- Valu pärasooles roojamisel või istumisel
- Pärasoole pidamatus
- Püsiv roojamise tung, mis aga kergendust ei too
- Vere ja lima väljumine koos roojaga
- Kõhukinnisused, mis vahelduvad kõhulahtisuse hoogudega
- Väljaheite kuju on muutunud ("jänese-pabulad", üks serv oleks kui ära lõigatud, linditaoline), väljaheide on väga vinava haisuga
- Püsiv kõhulahtisus, gaaside puhitus ja peetus, kõhukorinad, gaasid ei välju

KÄÄR- JA PÄRASOOLEVÄHI UURINGUD

- Peitevere test
- Koloskoopia/sigmoidoskoopia/rektoskoopia
- KT- kolograafia
- KT
- Tuumormarkerid
 - - CA19.9
 - - CEA

KÄÄR- JA PÄRASOOLEVÄHI RAVI

- Kirurgiline ravi
- Keemiaravi
- Bioloogiline ravi
- Kiiritusravi

KÄÄR-JA PÄRASOOLEVÄHI PROGNOOS

- Elulemus kirurgiliste operatsioonide järgi on järgmine:
- operatsioon 0 staadiumis - peaaegu 100% tervenemine; I staadiumis 95%; II staadiumis 74%
- III staadiumis 40% haigetest elab 5 aastat ja enam. Kui eemaldada kasvaja koos kaugsiiretega on 5 aastane elulemus 10-25% ümber.

KÄÄR- JA PÄRASOOLEVÄHI SKRIINING

- Eestis käär- ja pärasoolevähi skriining hetkel puudub
- -----
- Peitevere-testil põhinev?
- Kolonoskoopia(sigmoidoskoopia?)
- Kompuuterkolograafia
- Vere uued biomarkerid ?

EESNÄÄRMEVÄHK

EESNÄÄRMEVÄHI ESINEMISSAGEDUS

- Põhja-Ameerikas, Lääne-Euroopas ja Põhjamaades meestel esikohal
- Kas Eestis meestel esikohal- 925 juhtu(2009)

EESNÄÄRMEVÄHI RISKITEGURID

- **Riskitegurid:**
 - - vanus üle 60 eluaasta
 - - perekondlik soodumus
- **Võimalikud soodustavad tegurid:**
 - - keskkonnasaaste mõju
 - - normaalsed ealised (vananemine) ja haiguslikud hormonaalsed muutused
 - - eesnäärme põletikulised haigused
 - - rasvarikas toit

EESNÄÄRMEVÄHI UURINGUD

- *DRE* - digitaalne rektaalne läbivaatus. Läbi pärasoole on sõrmega võimalik kombata eesnääret ja avastada selles tavalisest koes tihkemaid kasvajasõlmi.
- *PSA* - prostata spetsiifiline antigeen on vereanalüüsil määratav eesnäärmele iseloomulik aine. Kõrgenenud väärtused on iseloomulikud eesnäärme kasvajale.
- *TRUS* - transrektaalne ehk pärasoole-kaudne ultraheliuuring võimaldab avastada tavalisest eesnäärmekoes erineva tihedusega sõlmi.

Diagnoosi kinnitab eesnäärmest võetud koeproovi mikroskoopiline uuring. Lisauuringud (vaagna ja kõhukoopa ultraheliuuring, kompuutertomograafia, kopsude röntgenuuring) võimaldavad täpsustada kasvaja leviku ulatust organismis.

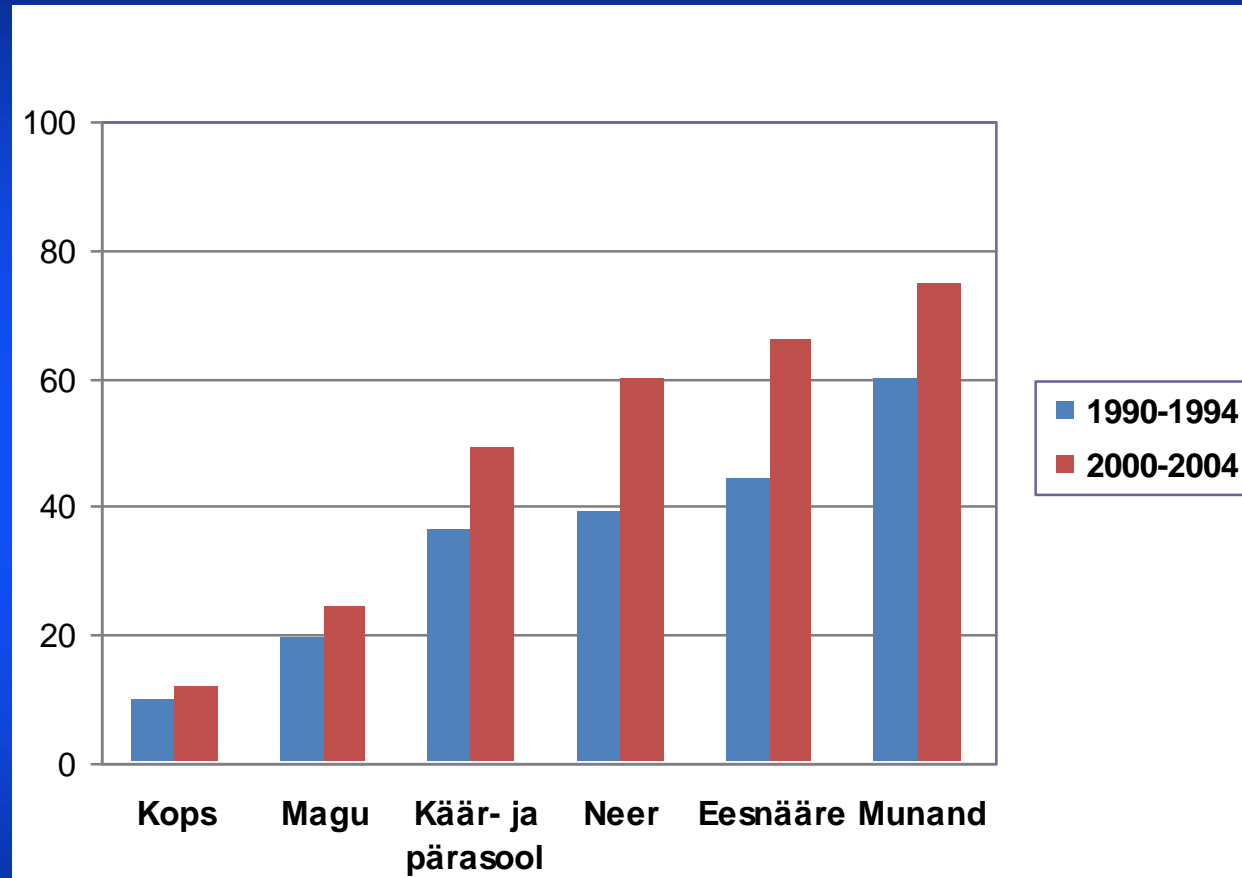
EESNÄÄRMEVÄHI RAVI

- Kirurgiline ravi
- Kiiritusravi(väliskiiritus, brahhüteraapia)
- Keemiaravi
- Hormoonravi(kirurgiline kastratsioon, LH-RH analoogid, antiandrogeenid)

EESNÄÄRMEVÄHI PROGNOOS

- Prognoos sõltub haiguse staadiumist ja kasvaja bioloogilisest aktiivsusest

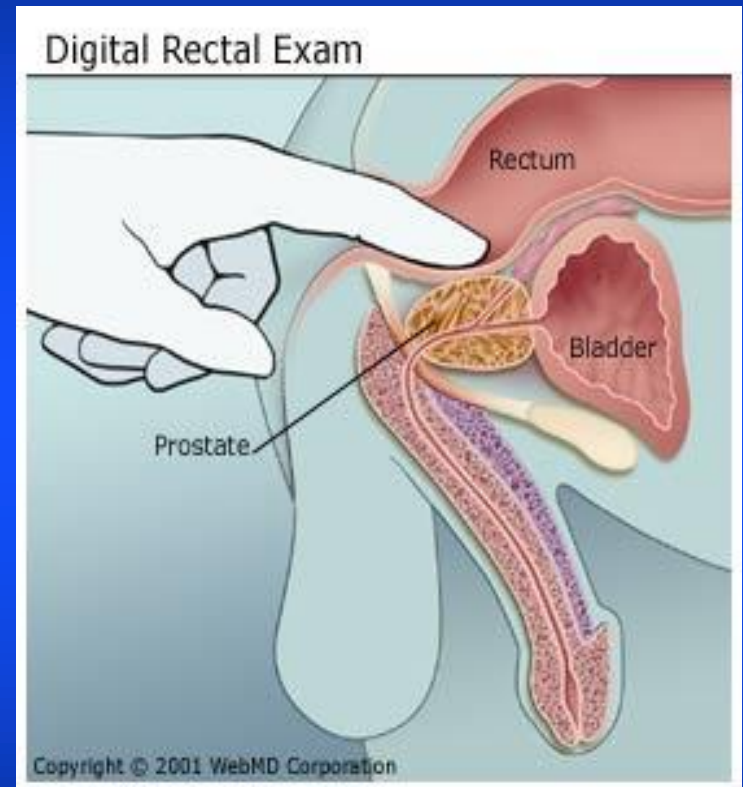
Viie aasta suhteline elulemus meestel Eestis, 1990-2004

Allikas: Gondos A et al. Trends in cancer survival in 11 European populations from 1990 to 2009: a model-based analysis. *Ann Oncol* 2009;20:564-573.

EESNÄÄRMEVÄHI SKRIINING

- Eestis PSA-testil põhinev pilootprojekt Tallinnas Nõmme linnaosas meestel vanuses 50-70 aastatel 2008-2009 (Dr.Punab)
- -----
- Uuriti ajavahemikus IV-2008 kuni VIII-2009 878 meest, Neist leiti vähk 41 mehel (4,7%).
- „Meeste kusemishäirete käsitusjuhend perearstidele“ (2011).

TÄNAN TÄHELEPANU EEST!